

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR
CATEDRA DE ECONOMIE POLITICĂ**

VALERIA GÎDIU

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**ACADEMIA DE ÎNALTE STUDII COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE
CLUJ-BRAȘOV 1920-1950**

**Coordonator științific,
Prof. univ. dr. Gheorghe Popescu**

Cluj Napoca, 2011

CUPRINSUL TEZEI

Introducere

Capitolul I. Începuturile învățământului economic

- 1.1. Organizarea învățământului comercial în România. Cadrul legislativ
- 1.2. Modelul Academiilor comerciale europene
- 1.3. Scurtă incursiune în trecutul comerțului românesc
- 1.4. Învățământul economic în Transilvania
 - 1.4.1. Dezvoltarea economică a Transilvaniei
 - 1.4.2. Evoluția învățământului în Transilvania
 - 1.4.3. Școala Comercială din Brașov
 - 1.4.4. Școala Superioară Comercială din Cluj

Capitolul II Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj

- 2.1. Înființarea Academiei Comerciale românești
- 2.2. Funcționarea Academiei până la refugiu
- 2.3. Acordarea patronajului Regelui Carol al II-lea
- 2.4. Perioada brașoveană. De la apogeu spre declin
- 2.5. Institutul de Științe Economice și Planificare „V.I. Lenin” Brașov, 1948-1950
- 2.6. Baza tehnico-materială a Academiei
 - 2.6.1. Proprietățile Academiei comerciale
 - 2.6.2. Palatul Academiei
 - 2.6.3. Laboratoare și muzee
 - 2.6.4. Cantina și Căminul
 - 2.6.5. Biblioteca

Capitolul III. Organizarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj

- 3.1. Structurile de conducere
 - 3.1.1. Consiliile Academiei
 - 3.1.2. Rectorii Academiei
 - 3.1.3. Decanii Institutul de Științe Economice și Planificare
 - 3.1.4. Consiliul de administrație
 - 3.1.5. Senatul Academic. Sfatul de secție. Juriul de onoare
 - 3.1.6. Personalul administrativ al Academiei
- 3.2. Corpul profesoral
 - 3.2.1. Recrutarea corpului profesoral
 - 3.2.2. Îndatoririle corpului profesoral. Sancțiuni
 - 3.2.3. Formarea primului corp profesoral
 - 3.2.4. Mișcarea personalului didactic
- 3.3. Specializări, forma și durata studiilor
- 3.4. Catedrele

Capitolul IV. Studenți. Licențiați. Doctori în economie

- 4.1. Înscrierea studenților. Taxe școlare. Frecvență la cursuri. Examene
- 4.2. Studenții Academiei
- 4.3. Licențiații Academiei
- 4.4. Doctorii în economie

Capitolul V. Cercetarea științifică și activitatea universitară. Publicațiile Academiei

- 5.1. Observatorul Social-economic ediția I-a

- 5.2. Conferințele Extensiunii Academice
- 5.3. Analele Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale „Regele Mihai I” din Cluj-Brașov
- 5.4. Comunicările Institutului de cercetări economice și sociale
 - 5.4.1. Observatorul Social Economic ediția a II-a
- 5.5. Cursurile profesorilor
- 5.5. Cursurile profesorilor
- 5.6. Institutele Academiei
 - 5.6.1. Institutul de Cercetări Economice și Sociale
 - 5.6.2. Institutul de Limbi Moderne
 - 5.6.3. Institutul de Cercetarea Producției
- 5.7. Activitatea universitară
 - 5.7.1. Activitatea studenților
 - 5.7.2. Activitatea profesorilor
- Concluzii
- Bibliografie
- Anexe

CUVINTE CHEIE

- Învățământ economic
- Învățământ comercial și industrial
- Reforma învățământului
- Școala comercială
- Academia comercială
- Model de învățământ comercial
- Evoluția învățământului
- Structuri de conducere
- Consiliul de administrație
- Consiliul General
- Senatul Academic
- Sfatul de secție
- Juriul de onoare
- Licențiați
- Doctori în economie
- Cercetare științifică

INTRODUCERE

Scopul demersului nostru științific a fost realizarea unei monografii a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, prima instituție de învățământ superior comercial și industrial din Transilvania.

Necesitatea acestui demers s-a impus în primul rând datorită numărului restrâns de materiale științifice care prezintă activitatea acestei instituții. Până la data lucrării noastre exista o singură monografie, scrisă la inițiativa unui grup de foști studenți ai Academiei, în anul 1981, aproape la 30 de ani după desființarea acestei instituții de cultură și educație economică. Pe această temă s-au scris și câteva articole despre personalitatea unor profesori ai Academiei, care au avut un rol important în dezvoltarea instituției și a gândirii economice a acelor vremuri.

Un alt motiv, pentru care s-a impus această cercetare a fost clarificarea aspectelor legate de înființarea Academiei, funcționarea ei, activitatea profesorilor și a studenților, în mod special momentul refugiului la Brașov, apogeul funcționării sale și mai apoi transformarea și desființarea ei, subiectul prezentând o importanță deosebită și din perspectiva completării istoriei învățământului economic românesc.

Învățământul economic a avut un rol determinant în dezvoltarea națiunilor, plecând de la ideea că tăria unei națiuni depinde de dezvoltarea ei economică, socială și cultural-științifică.

Pe fondul noilor realități politice, sociale, economice și administrative determinate de înfăptuirea Marii Uniri în 1918, în contextul preocupărilor privind unificarea politică, economică și administrativă, un rol important l-a avut învățământul de toate gradele, atât cel mediu, cât și cel universitar, mai ales în Transilvania, zonă în care, prin hotărâri ale Consiliului Dirigent, școlile maghiare au fost trecute în subordinea statului român și transformate în școli românești. Ne referim în principal la Universitatea maghiară din Cluj, „Francisc Iosif”, transformată prin Decret Regal în Universitatea Românească din Cluj și la Academia Comercială Maghiară din Cluj, înființată în 1901, transformată în 1920 în Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj, ca institut de învățământ superior.

La acel moment exista o academie comercială românească, la București, înființată în anul 1913, după modelul academiilor de profil din apusul Europei. Această academie va asigura suportul administrativ tinerei academii clujene în primii ani de funcționare.

Rolul atribuit academiilor în țările în care ele au luat ființă încă din secolul al XIX-lea a fost lărgirea orizontului economic al viitorilor specialiști din comerț și industrie. Scopul acestor instituții era în primul rând pregătirea pentru posturile de conducere, în economie și administrație și crearea unei perspective de selecție a conducătorilor. Experiența practică a dovedit că în alegerea structurilor de conducere nu trebuia neglijată pregătirea științifică. O altă motivație a fost tendința de a ridica disciplinele economice și comerciale la nivel de învățământ universitar, realizându-se faptul că, în noile realități, fără o pregătire economică solidă, țara noastră nu se putea apropia de economia țărilor apusene. În sfârșit, rolul lor era și de pregătire a profesorilor pentru învățământul comercial.

Înființarea Academiilor Comerciale în țara noastră, prezintă o particularitate față de cele din țările apusene. Înființarea acestor instituții, în cazul nostru, nu a rezultat din necesitățile unei faze de evoluție normală a economiei românești, acest lucru fiind

determinat de împrejurările politice și sociale pe care le-a avut România până la acea dată. Pornind de la această particularitate, considerăm că rolul instituțiilor de învățământ din țara noastră a fost, în primul rând, de pregătire a cadrelor didactice pentru toate școlile comerciale și a celor din învățământul profesional. Totodată, ele au luat ființă din nevoia de a da viitorilor comercianți și industriași români posibilitatea îmbinării cunoștințelor practice cu cele teoretice.

Peste tot s-a constatat că, oricât de necesare și de temeinice erau cunoștințele profesionale dobândite în trecut, exclusiv pe cale empirică, de către cei ce doreau să activeze în negoț și industrie, acestea nu erau suficiente, pentru ca problemele din economia românească să poată fi tratate și rezolvate corespunzător cerințelor noii societății.

Privind lucrurile din perspectiva necesității organizării și conducerii științifice a întreprinderilor economice moderne, s-a ajuns la convingerea, aproape unanim împărtășită de către marii conducători de întreprinderi, dar și de către cercurile oficiale, că mijlocul cel mai eficient pentru pregătirea viitorilor specialiști era organizarea unui învățământ economic superior.

SINTEZA LUCRĂRII, CONCLUZII, CONTRIBUȚII

CAPITOLUL I. ÎNCEPUTURILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ECONOMIC

Prima etapă în dezvoltarea învățământului economic, cu o reformă radicală a învățământului românesc, i-a aparținut domnitorului Alexandru Ioan Cuza, care, la alegerea sa ca domnitor al Principatelor, afirma cu încredere că „starea de azi a României și viitorul ei cer numaidecât o facultate de știință agronomică, industrială și comercială”. Domnitorul a promulgat în domeniul învățământului *Legea instrucțiunii publice* din 1864, prin care organiza învățământul de toate gradele. Conform legii, s-a realizat pentru prima dată o separare a învățământului mediu de cel superior, s-au înființat școlile comerciale, s-au organizat cele două universități existente la București și Iași.

Primele școli comerciale s-au deschis la Galați în 26 octombrie 1864 și București în 28 noiembrie 1864¹, dar din lipsa profesorilor nu s-au putut preda toate materiile prevăzute în programa de studiu². Mai târziu s-a înființat Școala Comercială din Ploiești 1874 și Școala Comercială din Craiova în 1878. În învățământul superior, la Facultatea de Drept, din cadrul celor două universități, se preda economia politică și diferitele tipuri de drept³. Legea a reprezentat o deschidere spre un sistem de învățământ modern de toate gradele adică primar, secundar și superior și a reglementat statutul școlilor comerciale ca necesare pentru organizarea și dezvoltarea economică a țării

Următoarea etapă în dezvoltarea învățământului comercial a fost în perioada 1879-1893, când s-a ridicat durata studiilor la școlile comerciale de la patru la cinci ani, apoi școlile comerciale au fost împărțite în două cicluri de învățământ: școli de gradul I și școli de gradul al II-lea, durata studiilor fiind de trei ani.

¹ Ion Vorovenci, *Istoria Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale (1913-1947)*, București, Editura ASE, 2010, p. 34.

² Acad. Vasile Malinschi, *Din trecutul învățământului economic*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978, p. 50.

³ *Legea instrucțiunii* din 1864, Art. 251.

Legile elaborate sub conducerea lui Spiru Haret, care ajunge Ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor, *Legea asupra învățământului secundar și superior* din 1898 și *Legea asupra învățământului profesional* din 31 martie 1899⁴, organizează învățământul secundar în gimnazii și licee, pentru băieți și școli secundare de gradul I și II, pentru fete, învățământul superior în universități și în institute alipite universităților⁵ și învățământul profesional, pentru studiul teoretic și practic al agriculturii, silviculturii, cu industriile și anexele derivate, al meseriilor și al comerțului⁶. Învățământul comercial a fost organizat conform aceleiași legi, pentru băieți în școli elementare de comerț, școli superioare de comerț și în cursuri comerciale de seară și de duminică, iar pentru fete doar în școli elementare de comerț. Durata cursurilor în școlile elementare de comerț pentru băieți era de doi ani, iar în cele pentru fete de trei ani⁷, iar în școala superioară de 4 ani⁸ și în cele comerciale de seară și de duminică de 3 ani⁹.

Legile de organizare ale învățământului profesional comercial au fost prea elaborate, statul și instituțiile care trebuiau să susțină acest învățământ nu au fost pregătite financiar și moral pentru un astfel de efort.

Legile care vor urma, în anul 1900, organizează învățământul comercial tot pe două grade: școli de gradul întâi și școli de gradul al doilea¹⁰, cea din 1901 modificată în 1903, vor avea aceleași neajunsuri, programul de învățământ extrem de încărcat, lipsa profesorilor de specialitate care nu puteau asigura corespunzător, în toate școlile comerciale, predarea tuturor materiilor de specialitate¹¹.

În preajma Primului Război Mondial, a început să se contureze ideea îmbunătățirii învățământului economic secundar și mai ales a organizării unui învățământ economic superior. În toamna anului 1913 se înființează Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale la București¹².

Până în anul 1919, au mai luat ființă șase școli comerciale elementare de băieți, și anume în Giurgiu (1900), București (1910), Câmpulung (1911), Pitești (1906), Botoșani (1914) și Piatra-Neamț (1915). De asemenea, s-au înființat cursuri serale suprapuse în București (1904), Iași (1904), Galați (1905), Turnu Severin (1906), Ploiești (1907), Craiova (1907), Giurgiu (1907), Piatra-Neamț (1918) și Botoșani (1918)¹³.

În Bucovina, la momentul Unirii, învățământul comercial era organizat numai pe lângă școala industrială a statului din Cernăuți, în cadrul căreia funcționa o „școală comercială cu două clase”. Basarabia, încercată cel mai greu de presiunea înstrăinării, a suferit prin completa rusificare a școlilor de diferite grade. Învățământul comercial era în două școli comerciale, una cu caracter societar în Chișinău și alta cu caracter particular în Cetatea-Albă.

⁴ Sanționată prin Înalt Decret Regal nr.1345 din 27 martie 1899 și publicată în Monitorul Oficial 287 din 31 martie 1899.(în continuare M.O.).

⁵ *Legea asupra învățământului secundar și superior* din 1898, Art. 1.

⁶ *Legea asupra învățământului profesional* din martie 1899, Art. 1.

⁷ *Ibidem*, Art. 69.

⁸ *Ibidem*, Art. 71.

⁹ *Ibidem*, Art.70.

¹⁰ *Legea asupra învățământului profesional* din 1900, Art. 59.

¹¹ Acad.Vasile Malinschi, *Op.cit...*, p. 63.

¹² M.O. nr.12/13 aprilie 1913.

¹³ *Anuarul învățământului.comercial din România pe anul 1926-1927*, București, Tipografia Curții Regale, 1927, p. X.

Transilvania, încă din cele mai vechi timpuri, avea legături economice cu provinciile învecinate. Românii încep, să-și dezvolte talentul de comercianți, se implică din ce în ce mai mult în schimburile economice cu alte provincii, nu numai în comerț, ci și în biserică, artă, literatură, românii și-au însușit îndeletniciri și preocupări de pretutindeni, pe care le-au asimilat și mai apoi le-au românizat¹⁴.

În Brașov Cetate se înființează prima Școală comercială, grație faptului că, după Decretul lui Iosif al II-lea din 4 iulie 1781 numărul negustorilor români care pătrund în cetate este din ce în ce mai mare. Construindu-se a doua biserică ortodoxă în anul 1833, Sfânta Adormire, în 1834 sub egida noii biserici își deschide porțile o școală „națională”, „spre fericirea pruncilor și spre podoaba neamului”, cu intenția de a învăța alături de limba română, germană și greacă, „scrierea și socoteala”¹⁵. Caracterul comercial al școlii este evident datorită faptului că încă de la înființare, ea este protejată de negustorii orașului.

Proiectată încă din 1844 de reprezentanții celor două biserici române Sfânta Adormire din Cetate și Sfântu Nicolae din Șchei, în toamna anului 1850 s-au deschis „Școlile naționale române centrale”, școlile centrale, cu școală normală de patru clase pentru băieți și trei clase pentru fete și patru clase gimnaziale¹⁶.

Corporația negustorilor români din Brașov, a cerut deschiderea în cadrul școlilor centrale, a unei școli comerciale „în care să se învețe în afară de studiile comerciale și limba română, germană și greacă”¹⁷. Astfel, în 1869, la Brașov, au apărut școala reală și școala comercială în cadrul școlilor naționale române centrale. Scopul înființării lor a fost ca pe lângă învățământul teoretic ce se preda la gimnaziu, să se ofere tinerilor pregătirea pentru viața practică și mai ales pentru cariera industrială și comercială.

Școala Comercială din Brașov a intrat în categoria școlilor comerciale medii, alături de Școala comercială din Cluj și Budapesta.

Școala Comercială din Cluj a luat ființă la inițiativa Camerei de Comerț locale și a municipalității, fiind școală cu predare în limba maghiară. Ministerul de Instrucțiune Publică Maghiar prin Deciziunea nr. 29180 din 10 noiembrie 1885, a investit școala cu titlul de „Academie Comercială”¹⁸, însă, în fapt aceasta a rămas tot o școală cu caracter secundar. În anul 1901, Ministerul ridică Academia Comercială din Cluj, la rangul unui institut de învățământ superior cu denumirea de „Academia Comercială din Cluj”. Academia a început să funcționeze din anul următor cu două secțiuni: Școala Superioară de Comerț și Cursul Academic¹⁹. Din acel moment, Academia Comercială din Cluj devine institut de învățământ superior.

¹⁴ Nicolae Iorga, *Schimbarea de direcție și caracter a comerțului românesc în secolul XIX*. Tipogr. Cultura Neamului Românesc S. A. București 1921, pag. 11-12, Apud Ion Evian, *Academiile comerciale și rolul lor în economia românească*, Brașov, Analele Academiei, 1939-1940, p. 942.

¹⁵ Coord. Sergiu T. Chiriacescu, *Învățământul superior brașovean 1948-1998*, Monografie, Brașov, Editura Universității Transilvania, p. 23.

¹⁶ Andreiu Bârseanu, *Istoria Școlilor Centrale Române gr.or.din Brașov*, Brașov, Tipografia Ciurcu &Comp, 1902, p. 56.

¹⁷ Victor Jinga, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Brașov, 1995, p. 225.

¹⁸ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Cluj, *Fond Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj, Adresă, Opinie juridică*, dos. 83, f. 31.(în continuare ANDJC- F. AISCI)

¹⁹ *Ibidem*, f. 41.

Alte școli comerciale superioare în Transilvania, cu predare în limba maghiară²⁰, au fost de băieți în Satu-Mare, Oradea, Arad, Timișoara, Hațeg, Lipova, Cluj, Târgu-Mureș și Brașov, iar de fete în Oradea, Arad, Cluj și Târgu-Mureș²¹.

Toate școlile comerciale au funcționat cu limba de predare maghiară până la preluarea lor de către statul român.

Odată cu finalul Primului Război Mondial și revenirea Transilvaniei la patriamamă, au fost preluate în mod legitim de statul român toate instituțiile maghiare inclusiv instituțiile de învățământ și transformate în instituții românești adaptate la noile realități economice, sociale și politice. Printre instituțiile preluate de statul român au fost și Academia Comercială și Universitatea maghiară din Cluj.

Academia Comercială din Cluj a fost preluată în subordinea Ministerului Instrucțiunii Publice, în anul 1919, și și-a deschis porțile ca instituție românească în 14 noiembrie 1920, sub denumirea de Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, tot cu cele două secțiuni, școala comercială și cursul Academic .

CAPITOLUL II. ACADEMIA DE ÎNALTE STUDII COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE CLUJ

Academia Comercială din Cluj a adoptat legea de funcționare și Regulamentul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, deoarece nu exista în vigoare o lege proprie de organizare la momentul preluării ei de statul român, după Marea Unire.

După începerea activității, primul rector, profesorul Aurel Ciortea a început demersurile pentru așezarea Academiei pe un temei legal de funcționare. Urmarea demersurilor făcute de rector și profesori, în mai 1927 este prezentat *Proiectul de lege privind organizarea Academiei din Cluj*, care nu a găsit înțelegere în Parlamentul României, din cauza aglomerării legilor ce trebuiau dezbătute în Parlament²².

În anul 1929 a fost promulgată legea proprie de organizare, promulgată la 31 decembrie 1929 prin Decretul Regal nr.4501²³, care așează Academia clujeană pe același nivel cu cea bucureșteană. Ca o consecință a acestei legi, Școala Superioară de Comerț a încetat să mai fie parte integrantă a Academiei, a fost eliminată din structura acesteia, Academia și Școala Superioară de Comerț devin două instituții distincte. Totodată, Academia trece în subordinea Ministerului Industriei și Comerțului.

Pe parcursul desfășurării activității, instituția se confruntă cu mari lipsuri, aduse la cunoștința persoanelor publice și instituțiilor în drept, de al doilea rector al instituției, profesorul Gheorghe Moroianu.

În toamna anului 1930 rectorul Gheorghe Moroianu în numele profesorilor, al Consiliului de Administrație și al studenților, a redactat un memoriu către Regele Carol al II-lea, prin care-i cere acestuia acordarea patronajului numelui său Academiei²⁴.

²⁰ Acad.Vasile Malinschi, *Op. Cit...*, p. 67.

²¹ *Anuarul învățământului comercial...*, p. XIV.

²² Traian Dumitrescu, Valeriu Mircea, *Istoricul învățământului economic din Transilvania. Istoricul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj. O scurtă istorie a Clujului și Biografiile profesorilor Academiei (1920-1927/1929)*, București, 1984, p. 100.

²³ *M.O.* nr. 6 din 9 ianuarie 1930, f. 207, *Legea* nr. 16/1929, privind organizarea și funcționarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj și trecerea ei la Ministerul Industriei și Comerțului.

²⁴ ANDJC- F. AISCI, *Memoriu*, dos.10, f.119.

Regele a răspuns acestui memoriu, „cu multă dragoste aprob ca Academia de Înalte Studii Comerciale și Industrială să-mi poarte numele”, astfel că de la 1 ianuarie 1931, noua denumire a Academiei Comerciale a devenit „*Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Regele Carol al II-lea din Cluj*”²⁵ ²⁶.

Din anul universitar 1929-1930 se introduce anul preparator pentru uniformizarea pregătirii economice a tuturor studenților, permițând și mobilitatea lor între cele două academii. Regulamentul modificat este publicat prin Înaltul Decret Regal nr. 3224 din 17 noiembrie 1932 ca *Regulamentul Legii Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București*²⁷, care intră în vigoare de la 1 ianuarie 1933 și care doar se înțelege că este valabil și pentru Academia din Cluj²⁸. El cuprinde și structura anului de introducere²⁹.

Ca urmare, clujenii înaintează ministerului un proiect de regulament propriu, propus de Consiliul General al Academiei, luând această inițiativă întocmai ca Academia din București. Consiliul legislativ al ministerului nu aprobă acest regulament, pe principiul că nu pot exista două regulamente de aplicare a aceleiași legi. La acest refuz, Academia solicită din nou aprobarea regulamentului pentru a fi pus în aplicare, propunând două soluții: să se unifice cele două regulamente prin colaborarea Consiliilor generale ale celor două Academii, sau să se modifice legea Academiiilor de comerț prin crearea Consiliului interacademic, for de conducere care să asigure coordonarea funcționării celor două Academii³⁰. Aceste aspecte arată ambiguitatea legii academiilor comerciale, lucru care îi nemulțumește pe profesorii clujeni.

Lipsa unui for comun consultativ de coordonare a activității academiilor făcea dificilă comunicarea între cele două instituții și ducea la crearea unor neplăceri. Este adevărat că în aceste condiții propunerea trebuia să plece de la una din părțile implicate, însă toate propunerile plecate de la Cluj, care să unească aceste instituții, singurele din țară prin specificul lor de învățământ superior comercial și industrial, nu au avut un răspuns favorabil, lucru care se observă și din dificultățile pe care le-a întâmpinat Academia clujeană, pe parcursul existenței sale.

Noua lege a învățământului comercial secundar din 1936, *Legea de unificare a învățământului comercial secundar*³¹, cu aplicare de la 1 septembrie 1936, transformă școlile comerciale superioare în licee comerciale cu examen de bacalaureat.

Aceasta influențează și activitatea Academiei, deoarece în școlile comerciale superioare se pregăteau viitorii profesori ai învățământului comercial, care erau studenții Academiei ce urmau cursurile Seminarului pedagogic. Conform vechii legi a învățământului comercial secundar, Seminarul pedagogic al Academiei funcționa doar

²⁵ Idem, *Adresa* 1153/17 decembrie 1930, dos. 83, f.115.

²⁶ Idem *Adresa* nr. 969, din 3 decembrie 1930, *Aviz* nr. 1153 din 17 decembrie 1930, al Rectoratului Academiei trimis Ministerului Industriei și Comerțului.

²⁷ *M.O.* nr. 276 din 24 noiembrie 1932

²⁸ ANDJC- F. AISCI, *Opinie juridică*, dos. 83, f.40.

²⁹ Anul de introducere sau anul preparator a fost introdus pentru a nivela și egaliza cunoștințele absolvenților școlilor superioare de comerț și ale celor cu bacalaureatul, înscriși la Academie: Astfel anul preparator completa cunoștințele economice ale studenților pentru a-i introduce apoi în spiritul universitar propriu academiei. Anul preparator este introdus în anul 1929-1930, este transformat în an normal de studiu în 1937-1938 măriindu-se durata studiilor la 4 ani.

³⁰ ANDJC- F. AISCI, *Adresa* 608/25/IX/1933, dos. 58, f. 22.

³¹ *M.O.* 1 aprilie 1936.

pentru cursul superior al școlii comerciale. Noua lege prevede ca seminarul pedagogic să funcționeze și la cursul inferior și la cel superior al liceului.

Drept urmare, din anul academic 1937 intră în vigoare noul plan de studii pentru academiile comerciale, cu structura cursurilor de patru ani; cursurile fiind împărțite în două cicluri de studii, ciclul I cursuri generale și ciclul II cursuri de specializare. De asemenea, de acum sunt admiși la Academie doar absolvenții care au susținut bacalaureatul comercial sau teoretic.

Prima lege a învățământului universitar, extinsă și la Academiile Comerciale³², apare în anul 1937 ca *Legea pentru completarea unor dispozițiuni din legea învățământului universitar*³³. Prin aceasta s-a recunoscut în sfârșit statutul Academiilor Comerciale ca școli superioare de grad universitar³⁴, alături de celelalte instituții de învățământ superior din țara noastră. În scopul coordonării și promovării activității celor două academii, Academia clujeană înaintează în 1938, Ministerului Educației Naționale *Proiectul de regulament pentru organizarea Senatului Academic*³⁵, care se impunea a fi constituit ca reprezentantul legal al academiilor.

Ministerul Educației Naționale invită rectoratele instituțiilor de învățământ superior să facă propuneri pentru desființări, contopiri și înființări de noi catedre, în locul celor care sunt de prisos, în ianuarie 1938³⁶. Consiliul Interuniversitar este convocat în octombrie 1938, întrunire la care participă pentru prima dată și Academia clujeană, fiind reprezentată de rectorul Octavian Prie. Consiliul hotărăște raționalizarea catedrelor, conferințelor și asistențelor ca urmare a noii legi a învățământului³⁷, care urmărea pe de o parte o mai bună recunoaștere a corpului didactic din Universități și școlile de învățământ superior și pe de altă parte o pregătire mai serioasă a studenților, fiind un început pentru transformarea Academiilor Comerciale în Academii economice³⁸. În urma raționalizării Academia din Cluj primește același număr de catedre cu Academia din București, fapt care arată încă o dată egalitatea între cele două instituții. În 14 noiembrie 1938 are loc la București întâlnirea reprezentanților celor două academii care discută noul proiect de lege și regulament³⁹.

Ministerul Educației Naționale a propus în 1940 modificarea legii învățământului superior însă schimbările politice au amânat acest proiect⁴⁰.

În toamna anului 1940 a început drumul exilului Academiei, în condiții foarte grele, singurul oraș transilvănean care mai putea să primească o instituție de învățământ superior cu patrimoniul, studenții, profesorii și personalul administrativ al acesteia fiind Brașovul.

³² ANDJC- F. AISCI, *Adresă*, dos. 29, f. 323. Demersurile în acest sens au început încă din anul 1931, la Academia clujeană, pentru a cuprinde și Academiile comerciale în sfera învățământului superior, să fie tot în subordinea Ministerului Industriei și Comerțului, ca să întregească Articolul 1 din proiectul de lege universitară.

³³ *M.O.*, partea I/69/24 martie 1937.

³⁴ *Ibidem*, Art. 30, 33.

³⁵ ANDJC- F. AISCI, *Adresa* 171668/1938, dos.93, f.514.

³⁶ *Idem*, *Adresa* 3057/13/1938, dos. 93, f.515.

³⁷ *Idem*, *Proces verbal* octombrie 1938, dos.93, f.441; *Legea pentru modificarea și completarea legilor privitoare la învățământul superior și special în vederea raționalizării*

³⁸ *M.O.* nr.257, 4 noiembrie 1938, p.5200.

³⁹ ANDJC- F. AISCI, *Scrisoare de informare* prof. I. Evian, dos. 58, ff.45-60.

⁴⁰ *Idem*, *Adresa nr.16168/1 februarie/1940*, dos.93, f.327.

Cu toate că momentul refugiului a fost trist, apariția Academiei în viața economico-socială a orașului a avut un dublu impact: pe de o parte, orașul a devenit un centru universitar cu viață socială, culturală, academică și o populație mai educată, pe de altă parte, viitorii funcționari, conducători ai întreprinderilor comerciale și industriale au fost formați în această instituție, singura de învățământ superior comercial și industrial din Ardeal, care a continuat să existe și să își îndeplinească rolul pentru care a fost înființată.

La Brașov, *Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale „Regele Mihai I” din Cluj*, cu sediul la Brașov datorită cutremurului din noiembrie 1940, apoi celui de-al doilea război mondial, a fost mereu pe drumuri la sediul principal Liceul Comercial Andrei Bârseanu, apoi la Camera de Comerț și Liceul romano-catolic, Liceul dr. I Meșotă, biblioteca Astra, Curtea de Apel.

Legea de organizare a învățământului economic din 1942 a schimbat radical sistemul învățământului superior. Conform noii legi, Academiiile de Înalte Studii Comerciale și Industriale aveau ca scop principal pregătirea, pe baze științifice, a cadrelor vieții economice și comerciale, promovarea studiului practicii economice și comerciale. Cele două instituții în care se realiza acest lucru erau Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București și Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj-Brașov⁴¹.

Rectorul Academiei, profesorul Victor Jinga, numit în aprilie 1942, după instalarea în funcție, a obținut pentru lucrările de reparații, introducerea gazului metan, achiziționarea de mobilier pentru Academie, seminarii, cămine și cantină două credite de la minister.⁴² Lui i s-a datorat perioada de bunăstare a Academiei în exil.

Războiul a afectat și această instituție de învățământ superior. În mai 1944, din cauza bombardamentelor aproape întreg patrimoniul Academiei s-au mutat la Satulung, azi Săcele, în localul Gimnaziului comercial. Cum situația era din ce în ce mai gravă, rectorul Jinga a cerut să se facă investigații în localitățile din preajma Munților Apuseni unde s-ar putea refugia Academia odată cu apropierea frontului de răsărit⁴³. Profesorul de chimie și directorul laboratorului de chimie, Sebastian Nicolau și-a exprimat dorința de a se muta tot patrimoniul Academiei definitiv, într-o singură localitate, cea mai bună soluție fiind în acele condiții reîntoarcerea acasă, la Cluj.

Cum în Brașov alarmele erau tot mai frecvente, administrația Academiei și secretariatul lucrau din ce în ce mai greu, în iulie, același an s-au mutat la Satulung, la Brașov a rămas un birou permanent doar pentru informații.

În această situație, determinată de bombardamente, lipsa hranei și a condițiilor necesare desfășurării activității, profesorul Sebastian Nicolau readuce în discuție revenirea la Cluj, mutarea să se facă în primul moment al eliberării Ardealului.

Astfel s-au conturat două idei și două tabere, rămânerea definitivă la Brașov sau reîntoarcerea acasă.

A fost numită o comisie care a plecat la Cluj să analizeze situația reîntoarcerii acasă și în funcție de posibilitățile găsite să hotărască plecarea.

Între timp, la Brașov, pentru a împiedica plecarea, Societatea comercianților români și Camera de comerț îi dă asigurări acesteia, de tot sprijinul inclusiv de cel al

⁴¹ *Decret-Lege relativ la organizarea învățământului superior*, 1942, Art. 5.

⁴² ANDJC- F. AISCI, *Consfătuiri*, 1 august 1942, dos. 93, f. 242.

⁴³ *Ibidem*.

gășirii unui local corespunzător. Frontul Plugarilor, a împrumutat Academia cu 10 hectare de pământ arabil la Stupini și 10 hectare la Ghimbav. Camera de agricultură și Legiunea de jandarmi au oferit sprijinul fizic și de specialitate pentru cultivarea pământului.

Ca urmare a loviturii de stat din 23 august 1944, Armata sovietică ocupă teritoriile române și se instalează în diferite instituții ale statului. În aceste condiții, a ocupat localul central, căminul și cantina studenților. Au urmat intervențiile rectorului Nicolae Condeescu, la Ministerul Educației Naționale, la Președinția Consiliului de Miniștri, să se intervină la Comisia Centrală pentru aplicarea armistițiului în vederea eliberării spațiilor, pentru reluarea activității în condiții proprii unui învățământ superior.

Însă cu toate demersurile făcute Academia era tot pe drumuri, fără spații pentru desfășurarea activității. Ca urmare, rectorul se deplasează din nou la București, pentru a rezolva problema spațiilor dar și a reîntoarcerii Academiei la Cluj. Demersuri pentru a îndupleca autoritățile să revină asupra hotărârii de a rămâne instituția provizoriu la Brașov, până se pregătește întoarcerea acasă au făcut și studenții Academiei.

Greva studenților clujeni din 1946, la care s-au solidarizat cei dintâi studenții Academiei, a avut consecințe dramatice și a contribuit la amânarea de către autorități a deznodământului, desființarea instituției.

În 1946 s-au eliberat localul central al Academiei adică clădirea Liceului comercial Andrei Bârseanu, căminul de studenți, ocupat mai demult. Imediat după eliberare, s-au făcut lucrări de reparații și curățenie, pentru a fi puse în stare de funcționare pentru noul an universitar.⁴⁴ La 1 iulie 1946, rectorul Condeescu a fost anunțat că poate obține un împrumut de 700 milioane lei de la Casa de Depuneri și Consemnațiuni pentru continuarea lucrărilor de construcție la localul central al academiei.

Între timp apar o serie de acțiuni sociale în Brașov, care au contribuit la scăderea prestigiului instituției în oraș. A circulat în oraș, o listă pentru adunarea de semnături în favoarea rămânării Academiei la Brașov, această acțiune fiind prezentată ca fiind dorința profesorilor⁴⁵. Apoi, în ziarul Drumul Nou, au apărut o serie de articole care au adus acuzații conducerii Academiei că nu se ocupă de bunul mers al instituției, de situația studenților⁴⁶. Consiliul profesoral al Academiei, a răspuns acestor atacuri printr-un comunicat de presă pe care l-a trimis spre publicare ziarului și s-a văzut nevoit să ceară astfel Ministerului Educației Naționale să fixeze sediul Academiei⁴⁷.

În acest context apare Legea pentru fixarea sediului Academiei la Brașov, în localul Liceului comercial Andrei Bârseanu⁴⁸, în 31 martie 1947⁴⁹.

Reacțiile profesorilor au fost la fel de explozive ca până atunci, însă în zadar. Noua lege a învățământului, *Decretul lege*, a desființat academiile comerciale și le-a transformat în institute de învățământ superior.⁵⁰ Ca urmare, *Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj cu sediul la Brașov* a încetat să mai existe devenind

⁴⁴ ANDJC- F. AISCI, *Proces verbal 18 iunie 1946*, dos.93, f. 47.

⁴⁵ Idem, *Proces verbal 21 martie 1947*, dos. 93, f.13.

⁴⁶ Idem, *Proces verbal 3 februarie 1947*, dos 93, f. 23.

⁴⁷ Idem, *Proces verbal 14,15 februarie 1947*, dos 93, f.22.

⁴⁸ Traian Dumitrescu, Valeriu Mircea, *Istoricul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov (1927/1929-1948) și a Institutului de Științe Economice și de planificare (1948-1950)*, ASE București, 1984., pp. 91-92.

⁴⁹ *M.O.* nr.75 bis/ 1937.

⁵⁰ *Decret nr.1383/2 august/1948*, art.XVI.

Institutul de Științe Economice și Planificare V.I. Lenin, cu o singură specializare *Facultatea de planificarea economiei naționale*.

Institutul de Științe Economice și Planificare „V.I. Lenin” Brașov, 1948-1950

Înființarea *Institutului de Științe Economice și Planificare „V.I. Lenin”* – I.S.E.P., a fost unul dintre rezultatele transformărilor care au loc în învățământul românesc, odată cu anul 1948, Brașovul îndeplinind criteriile de funcționare a unei asemenea instituții. Pe de o parte, era deja un centru universitar definitiv datorită perioadei de funcționare a Academiei Comerciale clujene, iar pe de altă parte era în plin proces de industrializare.

Principala problemă a organizării institutului a fost asigurarea spațiilor corespunzătoare desfășurării activității, stabilirea formei de organizare, a structurii didactice și a disciplinelor necesare pregătirii noilor economiști.

Pentru introducerea noii structuri și programe de învățământ, s-au organizat cursuri, seminarii și conferințe, la Institutul de Pregătirea Cadrelor Didactice Brașov, cu noile cadre didactice, dar și cu profesorii Academiei care au rămas să predea în continuare la institut. S-a reconsiderat astfel vechea programă didactică, s-au introdus disciplinele noi. Corpul didactic s-a format din profesorii Academiei care au rămas să predea în continuare la institut și care nu au fost comprimați, la care s-a adăugat noul val al profesorilor veniți din producție și pregătiți conform noilor cerințe ale învățământului, în câteva luni.

În perioada de funcționare a institutului s-a înregistrat un număr record de studenți, în anul 1948-1949 s-au înscris 1597 de studenți, iar în anul următor doar 948; explicația a fost că puternica industrializare a țării și a Brașovului în special, a atras tinerii la școală, însă severitatea cu care se făcea școala îi selecta, astfel că după primul an de funcționare a institutului, numărul studenților s-a redus cu 649, adică cu 40%.

Primul decan fiind profesorul Augustin Tătaru, care a fost înlocuit în 1949 cu avocatul Ștefan Tășiedanu.

Institutul se desființează în anul 1950, sub influența factorilor politici. Decizia a fost luată încă din 1946, din perioada grevelor studenților din Cluj și Brașov, care au fost o amenințare pentru clasa politică de atunci.

I.S.E.P.-ul s-a mutat la Iași, iar studenții au avut două posibilități: să plece la Iași, sau să se transfere la I.S.E.P. București și să își continue acolo studiile, urmând apoi să susțină și examenul de stat.

Baza tehnico-materială a Academiei

La Cluj, Academia a funcționat în perioada 1920-1940, în imobilul proprietate personală de pe strada Andrei Șaguna (actuala Str. Emil Isac), la intersecția cu strada General Gherescu (actuala Str. Constantin Daicoviciu) și Paul Chinezul, închisă de strada Nicolae Filipescu (actuala Str. Virgil Fulicea). Încercările Academiei de a construi un palat al academiei similar cu cel al Academiei din București, au început odată cu trecerea instituției în subordinea Ministerului Industriei și Comerțului, în anul 1930, prin memorii adresate Primăriei municipiului Cluj să îi aloce un spațiu, strângere fonduri și terminarea planurilor arhitecturale ale noului palat în anul 1936, însă Dictatul de la Viena nu a mai făcut posibilă această realizare.

La Braşov, spațiile în care Academia și-a desfășurat activitatea nu au fost proprietate personală, ele au fost spații repartizate de Primărie, în oraș astfel: Localul central al Academiei era al Liceului Comercial Andrei Bârseanu, situat pe Bulevardul Regele Ferdinand nr.2 (azi corpul N al Universității Transilvania, Facultatea de mecanică), Căminul de studenți era pe strada Regina Maria nr. 62, Căminul de studenți, cantina erau pe Strada Lungă nr. 5, două camere pentru Institutul de limbi moderne erau pe Aleea Regina Elena nr.2 iar Institutul de cercetări economice și sociale și Asociația studenților Andrei Mureșanu împărțeau același imobil pe strada Nicolae Iorga nr.26.

La inițiativa profesorilor Victor Jinga și Ion Voinea, în anul 1930 s-a înființat laboratorul de mărfuri al Academiei. Tot din anul 1930 a funcționat și laboratorul de chimie, condus de profesorul Sebastian Nicolau. În 1935, profesorul Ion Voinea a reușit să înființeze și Muzeul de mărfuri. Profesorul V. D. Athanasescu a înființat în anul 1937 Laboratorul de tehnologie industrială. Rectorul Gheorghe Moroianu a propus în 1932, înființarea Muzeului de istoria comerțului.

La Braşov a fost adus, laboratorul de chimie și muzeul de mărfuri, prin grija profesorului Ionel Tanislau. Au fost amenajate seminariile de contabilitate, geografie, istorie, întreprinderi, drept civil, dotate cu operele fundamentale în domeniul respectiv.

La Academie au funcționat cantina și căminul în același imobil, până în anul 1931 când din lipsa fondurilor acestea au fost desființate. Sub îndrumarea profesorului Victor Jinga, s-a înființat în anul 1933 Cooperativa Mercur, ca să asigure servicii de masă, zilnic pentru aproximativ 250 de studenți prin restaurantul studenților; servicii de bărbierit, frizerie, coafură prin cele două saloane de igienă, confecții cizmărie, croitorie, biliard în schimbul unor prețuri mici sau a unor servicii ușoare. Cooperativa a funcționat și la Braşov însă a reușit să înființeze două saloane, unul de frizerie și unul de coafură, o bibliotecă, comerț de papetărie, dar la venirea sovieticilor activitatea a fost întreruptă.

Imediat după instalarea la Braşov, cantina a funcționat la prefectura orașului, iar din 1941, s-a mutat în spațiul din Strada Lungă nr.5, unde era și căminul studenților.

Academia avea bibliotecă proprie. Dacă în anul 1930 biblioteca avea 2000 de volume, în anul 1940 fondul bibliotecii a ajuns la 7100 volume majoritatea cărților fiind în limba română dar și în limbile franceză, germană, engleză.⁵¹ La 1 octombrie 1942, biblioteca avea 7116 volume. Fondul de cărți a continuat să crească astfel că în noiembrie 1944 biblioteca avea 13145 de volume, iar în anul 1947 peste 17000 volume.

CAPITOLUL III. ORGANIZAREA ACADEMIEI DE ÎNALTE STUDII COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE CLUJ

Structurile de conducere au fost: *Consiliul de administrație*, forul de conducere operativă desființat prin legea învățământului superior din 1942; *Rectorul* care conducea instituția și o reprezenta în fața structurilor de stat și a instituțiilor cu care avea relații profesionale și de colaborare. Era ajutat în problemele de administrație de *prorector / vicerector*.

Consiliul profesoral avea competențe doar în problemele didactice.

Consiliul de administrație împreună cu Consiliul profesoral forma Consiliul general al Academiei, care se desființează prin regulamentul din 1938.

Birou academic, avea rol consultativ în problemele Academiei.

51 Traian Dumitrescu, Valeriu Mircea, *Istoricul Academiei...*, p. 47.

Forurile deliberative și consultative ale academiilor sunt stabilite apoi conform legii învățământului superior din 1942; *Consiliul învățământului superior*, pentru întreg învățământul superior, iar pentru Academie⁵²: *Consiliul interacademic*, *Colegiul academic*, *Senatul academic*, *Comisia consultativă*. Specific academiilor, au funcționat și forurile consultative *Consiliul profesoral* și *Sfaturile de secție*

Rectorii Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj au fost: Aurel Ciortea 1920-1929, Gheorghe Moroianu 1929-1934, Constantin Lacea 1935-1937, Octavian Prie 1937-1938, Ion Mateiu 1938-1940, Iosif Gârbacea 1940-1941, Pavel Roșca 1941-1942, Victor Jinga 1942-1944, Gheorghe Dragoș 1944-1945, Nicolae Condeescu 1945-1947 și Laurean Someșan 1947-1948

Corpul profesoral

Primii profesori ai Academiei au fost încadrați conform normelor cu privire la numirea profesorilor universitari, aspect confirmat apoi prin intrarea în vigoare a legii proprii pentru organizarea și funcționarea Academiei clujene, când profesorii au fost numiți prin Decret Regal, fiind astfel confirmați în posturile lor.

Corpul profesoral al Academiei a fost compus din profesori, conferențieri și asistenți.

La înființarea academiilor românești, dificultatea cea mai mare a rectorului a constat în formarea corpului didactic. Profesorii Academiei Comerciale maghiare, au refuzat depunerea jurământului de credință față de statul român și au părăsit instituția astfel că până la formarea corpului profesoral propriu activitatea didactică a fost asigurată de profesorii universitari de la Universitatea Daciei Superioare, de cadrele didactice din învățământul secundar și specialiștii din instituțiile economice.

Cu timpul s-a format corpul profesoral propriu al Academiei, profesorii universitari și cei secundari, specialiștii retrăgându-se pe măsura numirii profesorilor la catedre.

Specializări, forma și durata studiilor

Academia a început să funcționeze cu cursuri de 3 ani în anul academic 1920-1921. În paralel au funcționat cursurile de doi ani ale secțiunii maghiare, până la încheierea ciclului de studii, astfel că de la 1 iulie 1922, secțiunea maghiară a fost sistată definitiv. Programele cursurilor s-au definitivat în anul 1923.

În anul universitar 1922-1923 cursurile Academiei au fost scindate în două secții de specializare *Secția I comerț, bancă, asigurări* și *Secția II industrială*.

În anul I studenții audiau cursuri comune, obligatorii, în anii II și III în afară de cursurile comune, studenții audiau cursuri speciale, după cum doreau să ia diploma la secția I sau la secția II.

În afară de materiile corespunzătoare scopului Academiei comerciale, în anul II și III s-au predat cursuri care vizau pregătirea teoretică a studenților care optau și pentru specializarea de profesori în învățământul comercial în cadrul seminarului pedagogic.

Începând cu anul universitar 1929-1930, s-a introdus în programul de învățământ și anul preparator pentru a uniformiza pregătirea viitorii studenți, care proveneau de la școlile superioare de comerț și de la liceele teoretice. Anul preparator avea două

⁵² Pentru Universități era Consiliul interuniversitar, pentru Politehnici era Consiliul interpolitehnic și pentru Academiile de Înalte Studii Comerciale și Industriale era Consiliul interacademic.

„secțiuni” secțiunea I-a comerț, pentru absolvenții școlilor comerciale și secțiunea II-a teoretică, pentru absolvenții liceelor teoretice. Odată cu introducerea anului preparator, durata cursurilor se ridică la patru ani. Anul preparator a adus și admiterea la Academie.

Din anul 1935, Academia trece din nou în subordinea Ministerului Instrucțiunii Publice.

Anul academic 1937-1938 a adus transformarea anului preparator în anul I, datorită necesităților impuse de noua lege a învățământului comercial secundar. Astfel în programul de învățământ s-au introdus două cicluri de învățământ, ciclul I al cursurilor generale și ciclul II al celor de specializare. Studenții urmau cursuri generale în anul I și II iar în anul III și IV cursuri de specializare pentru cele două specializări.

Din anul 1938 s-au introdus cele trei specializări și distribuirea materiilor de studiu comune și de specializare tot pe patru ani de studii și două cicluri de învățământ. Cele trei specializări au fost *secția 1, Științe economice, financiare și sociale, Secția a-2-a Economie publică și Secția a-3-a Economia particulară*

În perioada brașoveană schimbări majore în structura programei de învățământ nu au fost. Durata studiilor a fost tot de patru ani și cele trei secții de specializare au rămas aceleași până în anul 1944 când secția a 3-a s-a numit *Secția industrială și bancară*.

CAPITOLUL IV. STUDENȚII. LICENȚIAȚII. DOCTORI ÎN ECONOMIE

Cursurile la Academie se organizau pentru nivel de licență și pentru nivel de doctorat. În Academie erau admiși doar studenții care aveau statutul de „studenți regulat înscriși”⁵³. Frecvența studentului la cursuri era obligatorie și se consemna, pentru fiecare curs în parte, în cartea studentului.

Pe parcursul anului universitar studenții erau obligați să treacă probele scrise sau lucrările de seminar, cerute de profesorul titular de curs. Nu puteau să se înscrie la examen decât studenții care treceau cel puțin 2/3 din aceste lucrări, chiar dacă aveau frecvența regulamentară la acele cursuri.

Examenele aveau loc în luna iunie, apoi în luna octombrie și în mod excepțional în luna ianuarie, pentru studenții care nu-și treceau toate examenele. Studenții aveau posibilitatea să-și aleagă sesiunea de examene la care doreau să participe. Examenele erau orale și scrise.

Evaluarea studenților se făcea prin calificative „bile”. Media la examen era calificativul dominant⁵⁴. După examenele celui de-al treilea/patrulea an și promovarea lor, studenții erau declarați licențiați ai Academiei. Astfel, erau licențiați în sesiunea octombrie, ianuarie și iunie. Diploma era dată în numele M. S. Regele, semnată de Minister și de rector și investită cu sigiliul Academiei.

Dacă pe parcursul anilor, studentul obținea la examene $\frac{3}{4}$, din calificative bile albe, primea diploma „cu distincțiune”, sau „cum laude”, iar dacă obținea în unanimitate bile albe, primea diploma „cu mare distincție”, sau „magna cum laude”

La cursurile de doctorat se puteau înscrie licențiații celor două Academii din Cluj și București și cei care aveau titluri echivalente cu licența Academiei. Academia conferea

⁵³ Regulament pentru organizarea și funcționarea AISCI, 1927, Art.36.

⁵⁴ Profesorul Nicolae Ghiulea trecea în dreptul bilei și explicația calificativului. El avea doar trei calificative, Suficient - bila roșie, Bine - albă-roșie și Foarte bine - albă; nici un student nu pica examenul cu profesorul Ghiulea.

titlul de doctor dacă, după cel puțin un an de la obținerea licenței, candidații prezentau și susțineau o lucrare originală pe un subiect din materiile programei de învățământ și promovau un examen aprofundat dintr-un grup de materii impus de Regulamentul Academiei și acceptat de comisia de doctorat a candidatului.

Examenul de doctorat se putea da oricând în cursul anului academic, la cererea candidatului care a terminat frecvența pentru doctorat, dar numai la interval de o lună de la depunerea referatului, referat întocmit și depus de către președintele comisiei de susținere a tezei.

Examenul de doctorat avea două probe, oral și public. El se ținea în fața întregului juriu și separat pentru fiecare candidat. După terminarea examenului, juriul delibera. Rezultatul deliberării se consemna într-un proces verbal, se semna de către toți membrii comisiei și se citea de președinte în ședința publică și în prezența juriului întreg. Calificarea rezultatului se exprima prin cuvintele, insuficient, bine și foarte bine.

Se acordau și mențiuni „cu laudă” sau „cu mare laudă”, dar numai în mod excepțional, pentru lucrările de mare valoare și numai dacă votul juriului era unanim. Diploma se elibera în numele M. S. Regele și era semnată de rector și de Ministerul, fiind investită cu sigiliul Academiei.

Din anul 1939, Academia a primit și dreptul de a acorda titlul de Doctor Honoris Causa, primul titlu fiind propus de Consiliul profesoral să fie acordat Regelui Carol al II-lea, dar evenimentele istorice vor amâna această acțiune⁵⁵.

Academia a acordat titlul de doctor în economie unui număr de 25 de candidați. Dintre aceștia, 13 doctori, adică 52%, se vor dedica învățământului superior comercial și industrial ceea ce arată prestigiul de care se bucura instituția în mediul educațional românesc al vremii.

CAPITOLUL V. CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ACTIVITATEA UNIVERSITARĂ. PUBLICAȚIILE ACADEMIEI

Bogata activitate de cercetare științifică a fost cuprinsă în revista *Observatorul Social-economic*, înființată în 1931 la inițiativa rectorului Gheorghe Moroianu din dorința profesorilor de a discuta probleme din domeniul social-economic, nu numai generale și de doctrină ci mai ales latura practică a problemelor care se impunea a fi dezbătută în acea vreme. Prima serie a revistei a apărut până în anul 1938, în 18 volume, circa 3000 pagini.

Asociația Profesorilor Academiei, înființată în 1934, a editat conferințele ținute de aceștia în revista *Extensiunea Academică sub titlul de „Conferințele Extensiunii Academice”*⁵⁶. În perioada clujeană în Aula Academiei din Cluj, între anii 1935-1940, profesorii au susținut 68 de conferințe grupate în două sesiuni, prima sesiune era în ianuarie-martie și a doua în noiembrie-decembrie⁵⁷:

Consiliul de Administrație, ia hotărârea în decembrie 1940, adică imediat după instalarea Academiei și începerea cursurilor să publice *Analele Academiei de Înalte Studii*

⁵⁵ ANDJC-F. AISCI, *Adresă Ministerul Educației Naționale* nr. 39898/ 2 martie 1939, dos. 93, f. 383.

⁵⁶ În 1924 la Universitatea din Cluj s-a înființat Extensiunea Universitară, ca o campanie de propagandă culturală prin conferințe și publicații de popularizare.

⁵⁷ *Asociația profesorilor de la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov*, Tabloul conferințelor publice în anii 1935-1941, în *Analele Academiei...* pp. 855-858.

*Comerciale și Industriale „Regele Mihai I” din Cluj-Brașov*⁵⁸, o lucrare mai amplă decât cele realizate până atunci, care să cuprindă rezultatele cercetării profesorilor, studenților și colaboratorilor instituției, „încă de la Cluj s-au tipărit la Imprimeria Cărților Funduare, colile pentru *Analele Academiei*⁵⁹. Astfel, primul volum al Analelor Academiei a apărut în octombrie 1941 prin grija președintelui Asociației Profesorilor, profesorul Ion Mateiu.

Volumul I are peste 1000 de pagini, Partea întâi cuprinde lucrările profesorilor, în partea a doua sunt Conferințele „Extensiunii Academice”, Partea a treia conține lucrările de seminar ale studenților Academiei sub supravegherea profesorilor de specialitate. Partea a patra cuprinde recenzii ale unor lucrări renumite din domeniul economic. Volumul se încheie cu rezumatele lucrărilor în franceză și un cuvânt de încheiere.

Volumul al doilea cuprinde lucrările profesorilor din perioada 1941-1944. Volumul apare tot sub atenta supraveghere a profesorului Ion Mateiu, care deschide și de data aceasta ediția cu un Cuvânt înainte. Partea I cuprinde cercetările și analizele profesorilor. Partea a doua cuprinde Conferințele Extensiunii Academice din perioada 1941-1944 ținute la Brașov. Partea a treia prezintă rezumatele în franceză ale principalelor lucrări pentru același motiv al accesibilității publicației și în străinătate.

Din 1947, publicarea Analelor este în subordinea Oficiului Academic⁶⁰. Acesta comandă hârtia pentru tipărirea volumul III, în același an, însă acesta nu va mai apărea⁶¹.

O altă publicație este revista Institutului de cercetări economice și sociale, numită *Comunicările Institutului de Cercetări Economice și Sociale*. Au apărut trei volume de *Comunicări*, volumul I, sesiunea 1943-1944, volumul II, sesiunea 1944-1945 și volumul III, sesiunea 1945-1946.

Comunicările științifice din cele trei volume conțin subiecte din domeniile teoriei economice; istoriei economice; economiei întreprinderilor; cooperăției, evidenței contabile; geografiei; agriculturii; comerțului; economiei regionale; economiei mondiale; dreptului. Multe sunt proiecte de activități științifice studiate la fața locului, de grupuri de cercetători, membri ai institutului, pe seama realităților economice, sociale, geografice și etnografice din Transilvania.

În decembrie 1942 conducerea Institutului, a luat hotărârea de a se publica ediția a II-a a Revistei *Observatorul social-economic*.

Cursurile profesorilor

În scurt timp de la românizarea instituției, profesorii Academiei, pentru a suplini lipsa cursurilor și a cărților de specialitate, au scris și litografiat cursuri pentru studenții dornici să învețe.

Problema lipsei cursurilor și a cărților la Brașov, a diminuat-o rectorul Jinga. El le-a cerut profesorilor ca până la sfârșitul anului universitar 1943-1944 să își publice cursurile și să întocmească și cursuri de orientare în disciplina respectivă în acest scop înființând în 1942 Editura Academiei, care a trecut apoi în subordinea Oficiului Academic⁶².

⁵⁸ ANDJC- F. AISCI, *Proces verbal 11 decembrie 1940*, dos. 103, f.76.

⁵⁹ Idem, *Proces verbal 18 decembrie 1940*, dos.103, f.59.

⁶⁰ Idem, *Proces verbal 5 iunie 1947*, dos. 93, f.4.

⁶¹ Idem, *Proces verbal 3 februarie 1947*, dos. 93, f.23.

⁶² Idem, *Proces verbal 18 iunie, 1943*, dos. 93, f.195.

Institutele Academiei

Institutul de Cercetări Economice și Sociale

Rectorul Victor Jinga a menționat la ședința de consfătuiri, că intenționează să creeze mai multe institute științifice: *Institutul de cercetări economice* care va cuprinde toate seminariile economice, *Institutul de științe comerciale*, *Institutul de chimie și studiul mărfurilor*, *Institutul de drept civil și comercial*, *Institutul de limbi moderne*.

În ianuarie 1943 au fost gata anteproiectele pentru înființarea Institutelor academiei. S-a înființat *Institutul de cercetări economice și sociale* și *Institutul de limbi moderne*.

Primul institut și-a început activitatea în 9 decembrie 1943 cu o conferință a primului președinte al Curții de Apel Brașov⁶³. A organizat o serie de cercetări economice și sociale de teren, sesiuni și comunicări științifice, colocvii și colaborări între discipline.

Institutul de Limbi moderne

Statutele Institutului de limbi moderne au fost citite și aprobate în Consiliul profesoral din 23 noiembrie 1943 după care au fost aprobate de Senatul Academiei⁶⁴ și în 6 aprilie 1944 Ministerul a emis decizia de constituire a Institutului de limbi moderne numindu-l pe profesorul Stefanovici, director al noului institut⁶⁵.

Institutul a tipărit *Revista Institutului de limbi moderne* și periodic *Buletinul Institutului de limbi moderne*. Activitatea lui a fost legată de dezbaterile și aprofundarea aspectelor lingvistice dar și de literatura limbilor moderne, engleză, franceză, italiană, germană care se predau la Academie.

Institutul de Cercetarea Producției

În 23 noiembrie 1944 s-a aprobat și Regulamentul de funcționare al Institutului de Cercetarea Producției, întocmit de profesorul Sebastian. Nicolau⁶⁶.

Activitatea universitară

Activitatea studenților

Activitatea studenților se desfășura în sălile de curs și seminarii, în laboratorul de mărfuri și tehnologie, chimie, la muzeul de istoria comerțului, la biblioteca Academiei și la Asociațiile Studențești. Organizațiile studențești, au început să funcționeze la inițiativa lor, cu aprobarea Consiliului profesoral și a Rectoratului. În cadrul organizațiilor, ei au inițiat activități, serate, excursii, singuri sau ajutați de profesorii lor, în colaborare cu alte organizații și instituții. Studenții talentați erau membri în organizațiile artistice, iar pasionații de sport erau în echipa de fotbal și la Brașov, de ski. Pe lângă acestea, mai erau și activitățile din viața culturală a orașului, întâlnirile cu studenții de la Universitatea din Cluj și de la alte instituții de învățământ superior, conferințe și congrese, cursuri libere de limbi străine, stenografie, sport, etc. Studenții, după specializarea pe care o urmau, făceau un stagiu de practică în întreprinderi industriale și comerciale, bănci și instituții ale

⁶³ Idem, *Proces verbal 19 noiembrie 1943*, dos.93, f. 185.

⁶⁴ Idem, *Proces verbal 23 noiembrie 1943*, dos. 93, f.182.

⁶⁵ Idem, *Proces verbal 6 aprilie 1944*, dos.93, f.170.

⁶⁶ Idem, *Proces verbal 23 noiembrie 1944*, dos. 93, f.147.

statului, Camere de Comerț și Industrie. Practica se făcea după încheierea cursurilor, vara, în anii de specializare.

Organizațiile studențești au fost:

- **Asociația Studenților Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj Comerciale, -ASAISCI**, în cadrul căreia au înființat și un cerc de studii literare, condus de profesorul Ioan Ol. Stefanovici⁶⁷. Sub conducerea profesorului Ion Gherghel s-a înființat Societatea de excursie și propagandă culturală „Călătorul”, societatea studenților anului I⁶⁸ cu scopul de a organiza activități pentru procurarea fondurilor necesare desfășurării excursiilor. Astfel, studenții prin trupa lor de teatru au plecat în reprezentații numeroase în orașele din apropierea Clujului, costumele pentru reprezentații fiind împrumutate de la Teatrul Național din Cluj⁶⁹ făcând propagandă culturală și pentru Teatrul și Opera română⁶⁹.

În anul 1931 s-a înființat și Societatea de propagandă culturală „Excursia”, a studenților anului III, președinte de onoare fiind tânărul profesor de atunci Gheorghe Dragoș. Anul 1936 a adus unificarea tuturor societăților turistice ale Academiei în **Asociația Turistică a Academiei Comerciale din Cluj - ATAC**⁷⁰.

Câteva ani mai târziu, în 1940, Asociația devine membră a Frontului Național Studențesc-FNS⁷¹. FNS s-a organizat în 1939 în trei secțiuni și Sfatul Diviziei și Cohortei⁷². Reprezentantul Academiei în sfatul Diviziei a fost profesorul Semproniu Lupaș, iar comandant al Cohortei vicerectorul Pavel Roșca. Cele trei secții au fost: *Secția sportivă*, condusă de profesorul Gheorghe Dragoș, apoi de Aurel Gociman ajutat de Tătaru Augustin, *Secția muzicală*, condusă de Ion Gherghel la care a participat și Ioan Stefanovici, iar *Secția științifică* a fost condusă de profesorul Ion Evian⁷³.

Asociația Studenților Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale a funcționat și la Brașov. Asociația și-a schimbat numele în **Societatea Academică „Andrei Mureșanu”**. Mai târziu, în decembrie 1946, Societatea Academică „Andrei Mureșanu” s-a solidarizat cu Frontul Democrat Universitar (FDU).

Asociația Licențiaților Academiei Comerciale și Industriale - ALACI, a fost înființată la 1 septembrie 1920 la inițiativa licențiaților Academiei Comerciale din București. Ea a fost recunoscută ca persoană juridică în anul 1928. O filială a asociației au înființat și licențiații Academiei clujene, cu scopul de a promova fapta românească direct și indirect și activitatea Academiei prin toate mijlocele.

În anul 1934 s-a înființat și **Societatea sportivă a studenților Academiei**.

În anul 1940 s-a înființat **Oficiul Academic pentru studenții și licențiații Academiei**⁷⁴.

⁶⁷ Idem, *Referat*, dos.58, f.167.

⁶⁸ *Ibidem*

⁶⁹ ANDJC- F. AISCI, *Referat* pentru costume, Teatrul Național Cluj pentru O noapte furtunoasă în noiembrie 1932, dosar 41, fila 148, *Aviz nr.896/19 ianuarie 1934*, dos.58, f. 158, Studenții au prima reprezentație pe 24 ianuarie 1934, la Huedin, cu piesa „Jepe de la Munte” și apoi cu „Țăranu Baron”.

⁷⁰ Idem, *Proces verbal 13 mai 1936*, dos. 26, f.526.

⁷¹ Idem, *Proces verbal 12 ianuarie 1940*, dos.93, f.331.

⁷² Idem, *Adresa Ministerului Educațiunii Naționale nr. 214220/1939*, dos. 93, f.337.

⁷³ Idem, *Proces verbal 24 noiembrie 1939*, dos 93, f.337.

⁷⁴ Idem, *Proces verbal 12 ianuarie 1940*, dos. 93, f.331.

Activitatea profesorilor

Profesorii Academiei au desfășurat o activitate didactică, academică, economică, socială, culturală și politică foarte intensă. În cadrul Academiei erau preocupați de pregătirea studenților, predarea cursurilor. Aveau activitate publicistică, să asigure studenților suporturi de curs și materiale ajutătoare pregătirii lor. Au organizat seminarii, laboratoare și chiar un muzeu de istoria comerțului pentru ca să întregască pregătirea și cercetarea academică. Au înființat o bibliotecă pe care au înzestrat-o treptat cu cărți, reviste, cataloage, broșuri de cultură generală și specialitate. Laboratoarele au fost dotate cu aparatura și colecțiile de materiale necesare unei activități științifice. Au implicat studenții în activități culturale, literare, artistice și sociale.

Au fost membri în comisiile pentru organizarea și asigurarea desfășurării activității în condiții optime. Pe lângă activitatea în cadrul Academiei, profesorii au făcut parte din diferite asociații economice și culturale, au fost membri ai unor partide politice, având funcții de răspundere în cadrul lor, au condus și îndrumat activitatea unor firme, instituții, organizații de stat și private, au făcut parte din forurile de conducere locale și naționale, au participat ca membri în diferite comisii organizate de ministerul educației, dar și de alte instituții, dar au fost și cercetători în domeniul lor de interes. Au organizat și au participat în țară și străinătate la conferințe, congrese, simpozioane, cursuri de educare economică, excursii tematice, cursuri de perfecționare și alte activități economice și sociale.

La Academie a fost înființată *Asociația Prietenii Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj*, la inițiativa rectorului Gheorghe Moroianu. *Asociația Profesorilor Academiei* s-a înființat ca o secție a Federației Corpului Didactic în anul 1932. Profesorii Academiei au desfășurat o intensă activitate culturală prin Liga Culturală secția Cluj, în comitetul de conducere din 1933 fiind profesorul Sabin Opreanu⁷⁵, în cadrul ei s-au remarcat Corul Academiei condus de profesorul Ion Gherghel⁷⁶, Cercul muzical Beethoven și Cercul Shakespeare pentru lectură, teatru și poezie, înființate de profesorul Ioan Ol Stefanovici, pentru educația muzicală și culturală a tinerilor studenți.

Renumită era festivitatea de deschidere a anului universitar. Academia a fost vizitată de-a lungul timpului de o serie de personalități ale vremii. Aniversările de 6 ianuarie, 24 ianuarie, Ziua de 1 Decembrie, Ziua Regelui, erau o mare sărbătoare pentru profesori, studenți și invitați. În ședințele Consiliului profesoral erau evocate întotdeauna marile personalități politice ale vremii.

Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj și-a creat cu mari eforturi condițiile de activitate prosperă, prin care a contribuit la înălțarea vieții economice în această parte de țară, contribuind la consolidarea conștiinței de sine a neamului românesc și a edificiului său economico-social. Instituția clujeană s-a afirmat cu vigoare prin munca, pricepera și însușirea corpului didactic și ai conducătorilor ei.

⁷⁵ Idem, *Aviz*, dos. 41, f. 63.

⁷⁶ Idem, *Cerere*, dos. 58, f. 132.

BIBLIOGRAFIE

Volume de autor:

1. Albu, Nicolae, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până în 1800*, Blaj, Tipografia Lumina, 1944.
2. Albu, Nicolae, *Istoria școlilor românești din Transilvania între 1800-1867*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
3. Blaga, Lucian *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Tineretului, 1963.
4. Brezeanu, Ioan, *Liceul „Alexandru Ioan Cuza” Galați: 1864-1998*, București, Editura Național, 1998.
5. Bârseanu, Andreiu, *Istoria Școlilor Centrale Române gr.or. din Brașov*, Brașov, Tipografia Ciurcu &Comp, 1902.
6. Dumitrescu, Traian, Mircea, Valeriu, *Istoricul învățământului economic din Transilvania. Istoricul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj. O scurtă istorie a Clujului și Biografiile profesorilor Academiei (1920-1927/1929)*, București, 1984, volumul I.
7. Dumitrescu, Traian, Mircea, Valeriu, *Istoricul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov (1927/1929-1948) și a Institutului de Științe Economice și de planificare (1948-1950)*, ASE București, 1984, vol. 2.
8. Dumitrescu, Traian, Mircea, Valeriu, *Monografiile și biografiile corpului profesoral al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov și al I.S.E.P.-ului Brașov (1927/1929-1948 și 1948-1950)*, București-uz intern, vol. III.
9. Evian, Ion, *Academiile comerciale și rolul lor în economia românească*, Brașov, în *Analele Academiei Anul Întâiu*.
10. Iancu, Gheorghe, *Justiție românească în Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Ecumenica Press, 2006.
11. Jinga, Victor, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Brașov, Muzeul Județean de Istorie Brașov în colaborare cu Tipocart Brașov, 1995.
12. Lacea, Constantin, *Termeni economici cu tâlc*, Brașov, în *Analele Academiei*, Vol. II.
13. Lacea, Constantin, *Cugetări și mărturisiri la plecarea mea din învățământ*, Brașov, în *Analele Academiei*, Anul Întâiu.
14. Malinschi, Vasile, *Din trecutul învățământului economic*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978.
15. Mateiu, Ioan, *Profesorul Aurel Ciortea (1871-1929)* Brașov, în *Analele Academiei Anul Întâiu*.
16. Moroianu, Gheorghe, „Cuvânt înainte”, Cluj-Napoca, în *Observatorul Social-Economic*, nr.1, anul I, ianuarie-martie, 1931.
17. Moroianu, Gheorghe, „Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj (O solemnitate)”, Cluj-Napoca, în *Observatorul Social-Economic*, nr.1, anul I, ianuarie-martie 1931.
18. Neagoe, Stelian, *Viața universitară clujeană interbelică*, vol. I și II, Cluj-Napoca, Dacia, 1980.
19. Tătaru, Augustin, *Institutul de Științe Economice și Planificare - Brașov 1948-1950, în Istoricul Academiei...*
20. Vorovenci, Ion, *Istoria Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale (1913-1947)*, București, Editura ASE, 2010.

Volume colective:

21. Balaciu, I., Constantinescu, R., *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, Editura Albatros, 1978.
22. Chiriacescu, Sergiu T. (coord.), *Învățământul superior brașovean 1948-1998*. Monografie, Brașov, Editura Universității Transilvania, 1998.
23. Drecin, Mihai (coord.), *Din viața și activitatea economistului profesor Victor Jinga Culegere de studii*, Oradea, Editura Mihai Eminescu, 1994
24. Văcărel, Iulian (coord.), *Studii de istorie economică și Istoria Gândirii economice*, București, Editura Academiei Române, volumul V, 2003.

Monografii, Dări de seamă, Anale, Antologii:

25. *** *Academia de Comerț din Cluj, Dare de seamă pe anii 1920/1921 și 1921/1922*, Publicată de Direcțiunea Academiei.
26. *** *A Kolozsvári Benlakassal Összekötött Kereskedelmi Akadémia Története 1878-1895*, Kolozsvárt, Cirner és Lingner Könyvnyomdája Nagy-Enyeden 1896, (*Istoricul Academiei Comerciale și a internatului său din Cluj 1878-1895*).
27. *** *Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, 20 de ani de activitate 1913-1933*, București, Tipografiile Române Unite, 1933.
28. *** *Analele Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale „Regele Mihai I” Cluj-Brașov*, Brașov, Tipografia Astra, 1941, Anul Întâiu.
29. *** *Analele Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale „Regele Mihai I” Cluj-Brașov*, Brașov, Tipografia Astra, 1944, Vol. II.
30. *** *Analele Universității din Oradea* Istorie-Arheologie, TOM XVII, 2007.
31. *** *Antologia legilor învățământului românesc*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2004.
32. *** *Anuariul Generale ale Instrucțiunei Publice pe anul școlar 1864-1865*, Ministerul Instrucțiunei Publice și al Cultelor sub direcțiunea d-lui V.A.Urechia.
33. *** *Anuarul învățământului comercial din România pe anul 1926-1927*, București, Tipografia Curții Regale, 1927.

Corpus de legi și Regulamente:

34. Legea instrucțiunei din 1864.
35. Legea asupra învățământului secundar și superior din 1898.
36. Legea asupra învățământului profesional din martie 1899.
37. Legea asupra învățământului primar, primar-profesional, primar-superior și normal-primar din 1900.
38. Legea asupra învățământului secundar și superior din 1900.
39. Legea asupra învățământului profesional din 1900.
40. Legea de organizare a învățământului comercial din 1901 cu modificările din 1903.
41. Legea asupra învățământului secundar și superior din 1912.
42. Decret Regal 6 aprilie 1913.
43. Legea pentru înființarea Academiilor de Înalte Studii Agronomice, M.O. nr. 169 din 2 august 1929
44. Legea nr. 16/1929 privind organizarea și funcționarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj.
45. Legea asupra învățământului particular din 22 decembrie 1925.
46. Lege pentru învățământul secundar din 1928.
47. Legea pentru organizarea învățământului universitar din 22 aprilie 1932.

48. Lege privind organizarea învățământului comercial secundar, în *Monitorul Oficial* nr.77/1 aprilie 1936.
49. Legea pentru completarea unor dispozițiuni din legea învățământului universitar, în *Monitorul Oficial*, Partea I/69/24 martie 1937.
50. Legea pentru modificarea și completarea unor dispozițiuni referitoare la învățământul superior, în *Monitorul Oficial* nr. 186/13 august 1938.
51. Legea pentru modificarea și completarea legilor privitoare la învățământul superior și special în vederea raționalizării, în *Monitorul Oficial* nr. 257/4 noiembrie 1938.
52. Legea nr. 386, Decret-lege referitor la organizarea învățământului superior, în *Monitorul Oficial* 23 mai 1942.
53. Legea privind fixarea sediului Academiei, în *Monitorul Oficial* nr.75 bis/1947.
54. Decret nr. 1383 pentru reforma învățământului /2 august 1948.
55. Regulament pentru modificarea Regulamentului anului preparator de la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, Decret Regal 242 / 29/I/1932.
56. Regulament pentru modificarea Regulamentului legii Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, în *Monitorul Oficial* nr. 276/24 noiembrie 1932.
57. Regulamentul privind ordinea și disciplina studenților universității, în *Monitorul Oficial* nr. 287, partea I, II/13 octombrie 1934.
58. Regulament pentru acordarea gradației de merit profesorilor din învățământul superior, în *Monitorul Oficial* nr. 29, februarie 1938.
59. Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Academic pentru studenți și licențiați.
60. Regulament pentru organizarea și funcționarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, în *Monitorul Oficial* nr.180/6 august 1938.

Alte documente

61. Colecții speciale Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, fotografii profesori.
62. Revista *Probleme Economice* I. Mărculescu, E. Macavei, Gândirea contabilă din România la începutul secolului al XX-lea”, nr. 11/1967.

Documente arhivă:

63. Arhivele Naționale, Direcția Județeană Cluj, Fond Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj (ANDJC-F.AISCI):
64. Arhiva ASE București, Fond Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj (Arhiva ASE -F.AISCI)
65. Biblioteca Județeană Brașov
 - Fond Gheorghe Moroianu, *Manuscris Amintiri*.
 - Fond Victor Jinga, *Autobiografie Victor Jinga*.
 - Fond Gheorghe Dragoș, *Autobiografia și descrierea activității și realizărilor cultural-științifice și social economice pentru Biblioteca Municipală Brașov*.